

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-2>

DISCRETION OF LIMITATION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS

ДИСКРЕЦІЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Korzh I. F.

*Doctor of Laws, Senior Research
Fellow employee, deputy head of the
research center electronic parliament
and legal information
State Scientific Institution
«Institute of Information,
Security and Law of the National
Academy of Legal Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Корж І.Ф.

*доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник, заступник
керівника наукового центру
електронного парламенту
та правової інформації
Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і
права Національної академії
правових наук України»
м. Київ, Україна*

Kirienko V. M.

*Postgraduate Student
State Scientific Institution «Institute
of Information, Security and Law of the
National Academy of Legal Sciences
of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Кірієнко В. М.

*аспірант
Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки
і права Національної академії
правових наук України»
м. Київ, Україна*

Korzh T. I.

*Postgraduate Student
State Scientific Institution «Institute
of Information, Security and Law
of the National Academy of Legal
Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

Корж Т. І.

*аспірант
Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки
і права Національної академії
правових наук України»
м. Київ, Україна*

Здійснення публічною владою дискреції щодо обмеження конституційних прав і свобод громадян у визначених законом випадках, правове регулювання та забезпечення їх дотримання, їх реалізації та належне їх поновлення у випадку порушення – запорука демократичного життя суспільства, гарантія подальшого його розвитку. Осмислення сутності цього напрямку, насамперед службовими і посадовими особами публічної влади, впливає на ефективність та якість реалізації норм права, обґрунтованість та вмотивованість прийнятих управлінських рішень, а

через це й на оцінку діяльності органів публічної влади, на бездоганність й юридичну чистоту законодавства. Саме тому ця тематика постійно знаходиться в полі зору як науковців, так і практиків, а отже вона має постійну актуальність.

В контексті практичних потреб проблематика дискреції корелюється з необхідністю неухильної реалізації конституційно-закріпленого положення про те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією (ст. 19) та законами України [1].

Необхідно зазначити, що важливість розуміння дискреції, насамперед її змісту та напрямку застосування, обґрунтовується тим, що цей термін відсутній в національному законодавстві. Проте, його розуміння і належне застосування часто має вирішальне значення для визначення стратегії захисту інтересів суб'єктів правовідносин.

В теорії права значення дискреції є фундаментальною проблемою щодо правової свободи в діях представників публічної влади, проблемою щодо унеможливлення прояву нормотворчого свавілля з їхнього боку. Тому усвідомлення її природи в умовах євроінтеграції, адаптації національного законодавства до європейського права, є запорукою зрозумілості права, необхідності його чіткості та адекватності суспільним відносинам сучасності та майбутнього, недопущення прояву правового свавілля у суспільних відносинах, прояву правового нігілізму.

Багато років проблема розсуду (дискреції) привертає увагу вітчизняних і зарубіжних учених, юристів і практиків, які по різному розуміють сам термін, його види та межі. Як зазначено в довідковій літературі, під терміном «дискреція» розуміється вирішення посадовою особою або державним органом будь-якого питання на власний розсуд [2]. Тобто, це будь-які фактично створені законом можливості для представника держави «вирішувати питання» на власний розсуд, зокрема: правила, які передбачають судження/оцінку з боку контролюючих органів і, як наслідок, допускають неоднозначне тлумачення; так звані «виделки» у законі для застосування санкцій; можливість вибіркового застосування нездійсненого (або такого, який масово не виконується) закону; неоднозначні формулювання самого закону, що допускають різне трактування; протиріччя між нормативними актами тощо.

Певні особливості щодо здійснення дискреції мають процедури обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина. Так

відповідно до положень статті 26 Конституції України [1] для іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, визначаються винятки, встановлені Конституцією, законами чи міжнародними договорами України щодо прав і свобод, а також обов'язків для таких осіб.

Правовими механізмами для здійснення дискретних обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб в Україні є два закони України: «Про правовий режим надзвичайного стану» [3] та «Про правовий режим воєнного стану» [4], положенням яких передбачено вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного або надзвичайного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Тобто, має зазначатися конкретний і вичерпний перелік згаданих обмежень, а також конкретний строк дії цих обмежень. Зазначена констатація має важливе значення для правової чистоти дій публічної влади в цих складних для країни умовах, оскільки навіть вони не є підставою та оправданням для прояву «правового нігілізму», або іншими словами, прояву «політико-правової аберації» в діях публічної влади.

Таким чином під дискрецією обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина можна розуміти судову чи законом визначену процедуру, яка визначає та встановлює підстави, умови та строки зазначених обмежень. Аналіз положень згаданих вище законів дає підстави констатувати, що процес обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина має різний механізм його ініціювання. Зазначене здійснюється за пропозиції Ради національної безпеки і оборони України чи Кабінету Міністрів України, а також за ініціативи Верховної Ради Автономної Республіки Крим, якщо це стосується її території, відповідним указом Президента України, який, після його підписання Президентом України, подається з відповідним проектом закону до Верховної Ради України для затвердження.

Як показала сучасна практика дискретності в Україні, дана процедура здійснюється з відповідними відхиленнями від положень законодавства України, що є наочним прикладом перевищення конституційних та визначених законом повноважень, насамперед вищими державними органами.

Різні види порушень при здійсненні дискреції, тобто прояв правового нігілізму, можна було б не допускати за умови чіткого дотримання положень Конституції та законів України при виданні відповідних

правових актів, що вимагає наявного професійного відношення до своїх обов'язків та чіткого дотримання положень законодавства.

Нині в Україні питання дискреції при здійсненні обмеження конституційних прав і свобод в частині правового її врегулювання є актуальним, оскільки діям публічної влади при здійсненні процедурної дискреції, притаманні прояви правового нігілізму та так званого правового свавілля, тобто відхилення від визначеної Конституцією України процедури обмеження конституційних прав, а в окремих випадках навпаки – здійснення дискреції там, де вона не мала б здійснюватися. Зазначене вимагає посилення контролю з боку громадянського суспільства за здійсненням публічною владою дискретних повноважень, а зазначене, у свою чергу, потребує посилення транспарентності в діяльності самої влади.

Зазначене вище досягається: вихованням, у тому числі персонально у собі, поважного ставлення до права, до законодавства; усвідомленням того, що перед законом усі рівні і усі мають його виконувати, а за його порушення – слідує невідворотність відповідальності. Але, як показує практика, рівень правової культури та правосвідомості у сфері публічної влади України бажає бути вищим. Зазначене є дуже важливим, оскільки євроатлантичні прагнення українського суспільства без підвищення до належного рівня правової свідомості, правової культури громадян, залишаться без реалізації зазначених прагнень. На це неодноразово звертали увагу наші європейські партнери.

На нашу думку, лише за активної участі громадянського суспільства у здійсненню згаданого контролю і активної підтримки його в цьому з боку представників європейської спільноти, проблема «правової чистоти» в діях публічної влади України може бути вирішена.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Дискреція // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дискреція> (дата звернення 15.03.2023).

3. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення 16.03.2023).

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 17.03.2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-313-2-3>

**PARLIAMENTARY DIMENSION
OF THE «CRIMEAN PLATFORM»**

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ ВИМІР «КРИМСЬКОЇ ПЛАТФОРМИ»

Moiseieva T. M.

*Candidate of Historical
Sciences, Docent,
Docent of the Department
of International Relations and Law
National University «Odessa
Polytechnic»
Odesa, Ukraine*

Моїсєєва Т. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних
відносин та права
Національний університет
«Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Chistiakova I. M.

*Candidate of Philosophical
Sciences, Docent,
Head of the Department of International
Relations and Law
National University
«Odessa Polytechnic»
Odesa, Ukraine*

Чістякова І. М.

*кандидат філософських наук,
доцент,
завідувачка кафедри міжнародних
відносин та права
Національний університет
«Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

«Кримська платформа» заснована, як багатосторонній міжнародний координаційний механізм, в центрі уваги якого перебуватимуть різні аспекти кримської проблематики. Кінцевою метою «Кримської платформи» визначено деокупацію Кримського півострова, а пріоритетними напрямками діяльності – завдання, пов'язані, головним чином, з подоланням наслідків російської окупації Криму [2]. Станом на 2023 рік, відбулося два саміти «Кримської платформи»: Установчий саміт, який офіційно започаткував «Кримську платформу», відбувся 23 серпня 2021 р. та Другий саміт – 23 серпня 2022 року.